

Ένα ασήμαντο(;) γεγονός, η αποτυχία του Κώστα Γκοβόστη στις εισαγωγικές εξετάσεις του «Ελληνικού» Σχολείου (σημερινό γυμνάσιο) γίνεται αφορμή για την ίδρυση του πρώτου προοδευτικού εκδοτικού οίκου στην Ελλάδα.

Ο Κώστας Γκοβόστης γεννήθηκε στην Αθήνα το 1904 από έναν αγαθό μικροζαχαροπλάστη, τον κυρ-Γιαννάκη, και μια δυναμική νοικοκυρά, την Καλλιόπη, που ήθελε το στερνοπαίδι της –είχε άλλα τρία παιδιά– να μορφωθεί. Το έστειλε, λοιπόν, σ' ένα από τα λίγα τότε ιδιωτικά σχολεία, των αδελφών Καρναούρη. Ο μικρός Κώστας τελειώνει με άριστα το δημοτικό και προετοιμάζεται να δώσει εισαγωγικές στο «Ελληνικό» που είναι δημόσιο, κάνοντας όνειρα για πανεπιστημιακές σπουδές. Οι δικοί του δεν είχαν καταλάβει –ο ίδιος ντρέπεται να το πει– ότι έχει ελαττωματική όραση (αργότερα διαπιστώνεται ότι έχει εκ γενετής καταρράκτη). Αποτέλεσμα; Δεν καταφέρνει να αντιγράψει σωστά τα θέματα των εξετάσεων από τον πίνακα και απορρίπτεται πανηγυρικά!

Γίνεται αυτό που συνηθιζόταν πάντα: ο πατέρας του τού βρίσκει δουλειά στο υφασματοεμπορικό κατάστημα Γεωργιάδη και Δημούλη, απέναντι από την Αγία Ειρήνη, στην οδό Αιόλου.

Κάθε πρωί, ο Κώστας διασχίζει όλη την Αθήνα της εποχής εκείνης (150.000 κάτοικοι), για να πάει στο «εμπορικό», ενώ ο πατέρας του συνεχίζει μέχρι την Αδριανού που έχει το ζαχαροπλαστείο του. Το βράδυ γυρίζουν μαζί στο σπίτι, όπου ο Κώστας διαβάζει ό,τι έντυπο πέφτει στα χέρια του με πάθος. Προσπαθεί μόνος του να σπουδάσει και... μαθαίνει να διαβάζει και γαλλικά.

Αλλά ο μικρός εμποροϋπάλληλος δεν αρκείται στα διαβάσματα στο σπίτι. Παίρνει βιβλία και στη δουλειά του και κρύβεται στο υπόγειο του μαγαζιού και 'κεί διαβάζει, διαβάζει... Κατεβαίνει στο υπόγειο όχι για να μην τον δει το ευγενικό αφεντικό του, ο Γεωργιάδης, αλλά γιατί το περιορισμένο φως βοηθάει τις κόρες των ματιών του, που πάσχουν από καταρράκτη, ν' ανοίγουν κι έτσι να βλέπει καλύτερα. Τότε διαδραματίστηκε ένα σκηνικό, βγαλμένο από μυθιστόρημα του Ντίκενς.

Ο «κακός» πιτσιρικάς-συνάδελφός του τον «μαρτυράει». Μετά από πρόχειρη ανάκριση, το «καλό» αφεντικό παίρνει την απόφαση: ο Κώστας έχει δύο ελεύθερες ώρες τη μέρα να διαβάζει στο υπόγειο σε μια ειδικά διαμορφωμένη γωνιά, ανάμεσα σε τόπια από ύφασμα.

Τα χρόνια περνούν και ο Κώστας Γκοβόστης, που λόγω των ματιών του δεν πηγαίνει στρατιώτης, γίνεται ένας τακτικός θαμώνας των λογοτεχνικών και βεβαίως των προοδευτικών κύκλων της εποχής του. Γίνονται φίλοι του όλοι οι νέοι με πνευματικές ανησυχίες – όλοι όσοι αργότερα επρόκειτο να σημαδέψουν την πολιτική και λογοτεχνική ιστορία του τόπου.

1926

Ο Κώστας Γκοβόστης κάνει το μεγάλο βήμα. Βγάζει το πρώτο του βιβλίο. Είναι το Όνειρο Ενός Γελούου του Ντοστογιέβσκη, ένα μικρό φυλλαδιάκι 64 σελίδων. Στην αρχή ο «εκδοτικός οίκος» στεγάζεται σ' ένα δωμάτιο του πατρικού σπιτιού και, σιγά σιγά, τα βιβλία διαδέχονται το ένα το άλλο. Στο διπλανό δωμάτιο στήνεται κι ένα μικρό τυπογραφείο, για να τυπώνονται με περισσότερη προσοχή και επιμέλεια: η τελειομανία του νεαρού εκδότη εμφανίζεται, ανθίζει και καρπίζει. Οι περισσότεροι τίτλοι τού μικρού εκδοτικού οίκου είναι πολιτικά βιβλία. Η αριστερή ιδεολογία τού ιδιοκτήτη παίζει βασικό ρόλο στην επιλογή των τίτλων: Ρώσοι και μαρξιστές οι συγγραφείς, φιλοσοφία και προοδευτική λογοτεχνία η θεματολογία.

1933

Ο Κώστας Γκοβόστης παντρεύεται την Ελένη Ευγενίου και αποκτούν δύο γιους, τον Γιάννη και τον Φραγκίσκο.

1936

Η επιχείρηση μεταφέρεται από την οδό Σολωμού 12 στο κέντρο της Αθήνας, Ακαδημίας 79, στην Πλατεία Κάνιγγος. Τώρα ο χώρος είναι μεγαλύτερος, ημιυπόγειος, και εκτός από το βιβλιοπωλείο διαθέτει ένα γραφείο και άλλο ένα δωμάτιο για βιβλιοδετείο με δύο υπαλλήλους – ο ένας από αυτούς είναι ο Τηλέμαχος Βαρίκας (αδελφός του στενού συνεργάτη του Κώστα, του Βάσου Βαρίκα). Το μικρό βιβλιοπωλείο γίνεται πόλος έλξης όλης της πνευματικής Αθήνας. Βγαίνουν δύο περιοδικά: Οι Πρωτοπόροι, με διευθυντή τον Αιμίλιο Χουρμούζιο, και η Φωνή του βιβλίου, ίσως το πρώτο ελληνικό βιβλιογραφικό περιοδικό.

Ο Μ. Καραγάτσης, ο Αιμίλιος Χουρμούζιος, ο Κοσμάς Πολίτης, ο Δημήτρης Γληνός, ο Ναπολέων Λαπαθιώτης, ο Άγγελος Σικελιανός, ο Λέων Κουκούλας, ο Ανδρέας Εμπειρίκος, ο Οδυσσέας Ελύτης, ο Γιώργος Κατσίμπαλης, ο Γιάννης Κορδάτος, ο Βασίλης Ρώτας, ο Νίκος Εγγονόπουλος, ο Γιάννης Ρίτσος, ο Νικόλαος Ποριώτης, η Γαλάτεια Καζαντζάκη, ο Βάρναλης, η Έλλη Αλεξίου και όλοι οι νέοι λογοτέχνες της εποχής μαζεύονται στο ημιυπόγειο της οδού Ακαδημίας και συζητούν άλλοτε ήρεμα, άλλοτε ζωνρά τα λογοτεχνικά και πολιτικά πράγματα της εποχής. Γίνονται θέμα ευθυμογραφήματος του Δημήτρη Ψαθά, φίλου κι αυτού και θαμώνα. Όλοι μαζί... μηνύουν την εφημερίδα που το δημοσίευσε, κερδίζουν τη δίκη και, με τα χρήματα που το δικαστήριο επιδικάζει, κάνουν ένα τρελό γλέντι που για χρόνια θα το θυμούνται σκασμένοι στα γέλια!

1939

Δικτατορία, μεσούσης της 4ης Αυγούστου: το στοκ των βιβλίων που δεν καίγεται στην πλατεία Κάνιγγος πετιέται στο πηγάδι του σπιτιού της οδού Σολωμού. Ο Κώστας Γκοβόστης όμως δεν γλιτώνει τη φυλακή του Μεταξά. Την επόμενη χρονιά αρχίζει από την αρχή. Με τους δύο στενούς συνεργάτες του, τον Γιάννη Ρίτσο και τον Βάσο Βαρίκα, προγραμματίζουν καινούργιες εκδόσεις και μ' ένα μικρό δάνειο, που εξασφαλίζεται από καλούς φίλους, κάνουν δειλά δειλά την εμφάνισή τους τα νέα βιβλία. Για πρώτη φορά τυπώνονται εξώφυλλα με όλο και περισσότερο χρώμα, πράγμα ριζοσπαστικό για την εποχή εκείνη.

1940

Το βιβλιοπωλείο μεταφέρεται στην οδό Πεσμαζόγλου.

Έρχεται η Κατοχή. Η προσπάθεια, παρόλη την πείνα, τη δυστυχία και τη λογοκρισία δεν σταματά. Τα βιβλία διαδέχονται το ένα το άλλο. Οι εκδόσεις είναι όλο και πιο φτωχικές και πολλές φορές, λόγω έλλειψης χαρτονιού, το εξώφυλλο γίνεται από χασαπόχαρτο.

Ο Κώστας Γκοβόστης, για να επιβιώσει ο εκδοτικός οίκος και η οικογένειά του, μεταβάλλεται πολλές φορές σε παλαιοβιβλιοπώλη, αγοράζοντας παλιές βιβλιοθήκες – αυτό τον βοηθάει και στην εκδοτική του δουλειά, γιατί ανακαλύπτει τίτλους,

συγγραφείς και βιβλία που δε φανταζόταν πιο πριν. Τα γαλλικά του βελτιώνονται, παρόλο που η κατάσταση της όρασής του χειροτερεύει.

1945

Με το τέλος της Κατοχής αρχίζει η πιο γόνιμη περίοδος του εκδοτικού οίκου. Μέσα σε δεκατρία χρόνια –έως το 1958– ο Κώστας Γκοβόστης, που σαν να ήξερε ότι τα χρόνια του ήταν μετρημένα, τολμάει πράγματα που αλλάζουν την εκδοτική ιστορία της Ελλάδας.

Αρχίζει μ' ένα βιβλίο του Στέφαν Τσβάιχ, τη Μαρία Αντουανέτα. Εκείνη την εποχή ήταν αδιανόητο να βγει λογοτεχνικό βιβλίο με 400 σελίδες. Ο Κώστας Γκοβόστης το τυπώνει και μάλιστα σε μεγάλο για την εποχή σχήμα (14x21). Το βιβλίο, παρόλες τις δυσοίωνες προβλέψεις των συναδέλφων του, γίνεται ανάρπαστο. Τα εξώφυλλα είναι πια ζωγραφικοί πίνακες του καλλιτέχνη, μόνιμου συνεργάτη και φίλου, του Δημήτρη Δαρζέντα.

Το επόμενο βήμα είναι ο Ρομαίν Ρολλάν: 10 τόμοι Ζαν Κριστόφ, 7 τόμοι Μαγεμένη Ψυχή. Μεταφράζουν ο Γιώργος Πράτσικας και ο Άρης Νικολετόπουλος αντίστοιχα. Παρόλο που στην πλειονότητά τους τα βιβλία που εκδίδονται είναι μεταφράσεις, βγαίνει η Φωτιά του Δ. Χατζή και το Συννεφιάζει του Μενέλαου Λουντέμη. Εμφανίζεται ο αγαπημένος φίλος Άρης Αλεξάνδρου κι αρχίζει μια σημαδιακή και για τους δύο συνεργασία. Από Ο'Νηλ μέχρι Ντοστογιέβσκη.

Η τελειομανία στο αποκορύφωμά της. Τα βιβλία πριν εκδοθούν, διαβάζονται και ξαναδιαβάζονται, διορθώνονται και ξαναδιορθώνονται, στοιχειοθετούνται και ξαναστοιχειοθετούνται. Ένα μόνιμο συνεργείο από τον Γιάννη Ρίτσο, τον Σέργιο Πρωτόπαππα, τη Διονυσία Μπιτζιλέκη, τον Λεωνίδα Ζενάκο και τον Νότη Παναγιώτου «συνεδριάζει» κάθε απόγευμα στο πατάρι της οδού Σολωμού 12 και διωλίζει κάθε λέξη των βιβλίων που πρόκειται να εκδοθούν. Οι τυπογράφοι τρέμουν.

1951

Ο Κώστας Γκοβόστης παθαίνει την πρώτη καρδιακή προσβολή. Μετά από ατελείωτες συζητήσεις και συνεννοήσεις με τον Μανόλη Τριανταφυλλίδη, αποφασίζει να εφαρμόσει ένα δικό του ιδιότυπο μονοτονικό σύστημα. Παραγγέλνει ειδικά στοιχεία με μια τελεία, αντί για τόνο, και εκδίδει το πρώτο μονοτονικό βιβλίο που κυκλοφορεί στην Ελλάδα από επαγγελματία εκδότη, Το Παιδί μου δεν μεγάλωσε ποτέ της Περλ Μπακ. Γίνεται σάλος: θερμόαιμοι απειλούν να σπάσουν τις βιτρίνες του βιβλιοπωλείου. Οι μονοτονικές εκδόσεις διαδέχονται η μία την άλλη, το κοινό που διαμαρτυρόταν συνηθίζει σιγά σιγά. Συμπληρώνονται τα Άπαντα του Ντοστογιέβσκη.

1958

Ο Κώστας Γκοβόστης, που παρόλες τις προειδοποιήσεις των γιατρών εξακολουθεί να εργάζεται εντατικά, πεθαίνει στο κατάστημα της οδού Περσέως που τόσο αγάπησε. Την επιχείρηση αναλαμβάνει ο γιος του, Γιάννης Γκοβόστης, σε ηλικία 24 ετών, ενώ δίπλα του παρευρίσκεται η καλλονή της εποχής και μητέρα του, Ελένη Γκοβόστη, συνεχίζοντας τον δρόμο του πατέρα του.

1980

Ο εκδοτικός οίκος μεταφέρεται στην οδό Σολωμού 12 απ' όπου και ξεκίνησε.

1984

Το ιστορικό βιβλιοπωλείο στην οδό Πεσμαζόγλου κατεδαφίζεται για να δημιουργηθεί η σημερινή «Στοά του Βιβλίου».

1987

Βιβλιοπωλείο και εκδόσεις στεγάζονται πια στην οδό Ζωοδόχου Πηγής 21. Ο Γιάννης Γκοβόστης καθιερώνει τον υπόγειο χώρο, τα πρωινά του Σαββάτου, σαν χώρο μάζωξης κυρίως νέων δημιουργών και φίλων, όπου με την αρωγή τσίπουρων, καφέδων και μεζέδων γίνονται ατελείωτες συζητήσεις και καταπληκτικές πλάκες. Συνεχίζονται οι ανατυπώσεις των παλιών και περιζήτητων μεταφράσεων των κλασικών συγγραφέων και αρχαίων κειμένων.

1988

Ο εγγονός, Κώστας Γκοβόστης, τελειώνει τις σπουδές του και τις στρατιωτικές υποχρεώσεις του, και συνεχίζοντας την οικογενειακή παράδοση ασχολείται αποκλειστικά πια με τις εκδόσεις. Ακολουθώντας την εκδοτική πορεία, προσθέτει και ένα νέο τομέα, τα επιστημονικά βιβλία, γνωρίζοντας στο ελληνικό κοινό μεγάλους και σύγχρονους επιστήμονες-συγγραφείς όπως τους: Ρότζερ Πένροουζ, Γκυ Λαζόρτ, Τιμ Μπέρνερς-Λι, Άλαν Γκαθ, Τζων Σερλ, Πωλ Τσέρτσλαντ και άλλους.

1990

Ο Γιάννης Γκοβόστης εκδίδει την Ιστορία των Βαλκανίων του Ζωρζ Καστελάν, με τεράστια επιτυχία, ξεκινώντας έτσι μια ιστορική βιβλιοθήκη, που συνεχίζεται ακόμη, με σημαντικούς συγγραφείς όπως οι: Τζον Τζούλιους Νόριτς, Ντέιβιντ Ίρβινγκ, Μπέρναρντ Λούις, Στούρε Λιννέρ, Στήβεν Ράνσιμαν, Χάινς Ρίχτερ, Ζαν-Πωλ Ρου, Γ. Τ. Χέινς, Μάικλ Χίκεϋ, Παύλος Πετρίδης. Στον τομέα της Λογοτεχνίας έρχονται να προστεθούν καινούργιοι συγγραφείς όπως οι: Ερνέστο Σάμπατο, Τζόζεφ Χέλλερ, Πιερ Πελό, Ράσελ Μάρτιν, Μπάρι Κάνλιφ, Θία Χάλο, Ρόμπερτ Φιν, Γουόρις Ντίρι, Μίκαελ Νιέμυ, Οριάνα Φαλάτσι, Περ Όλοβ Ένκβιστ, Χοσέ-Λουίς Σαμπέδρο, Τζούλια Κρίστεβα, Χάμοντ Ίννες, Μαίρη Ριντ.

1994

Τα τσίπουρα αποδείχτηκαν ότι δεν ήταν μόνο διασκέδαση. Με τον Ευτύχη Μπιτσάκη και την ομάδα του (Χρίστο Αλεξίου, Ερατοσθένη Καψωμένο, Γιώργο Ζώτο, Γιώργο Ρούση, Αλέξανδρο Χρύση) κυκλοφορεί το περιοδικό Ουτοπία, το οποίο φιλοδοξεί να επιχειρήσει μια δημιουργική παρέμβαση στο σύγχρονο πεδίο κίνησης των ιδεών στη χώρα μας. Η κυκλοφορία του περιοδικού συνεχίζεται σήμερα από τον Ευτύχη Μπιτσάκη.

1996

Με διευθυντή τον Χρίστο Αλεξίου εκδίδουν το τετράμηνο περιοδικό λογοτεχνίας, θεωρίας της λογοτεχνίας και κριτικής, Θέματα Λογοτεχνίας (Κρατικό Βραβείο 2014), θεωρώντας τη λογοτεχνία ως πράξη αντίστασης στη φθορά των αξιών της εποχής μας. Η κυκλοφορία του περιοδικού συνεχίζεται μέχρι και σήμερα. Στα είκοσι αυτά

χρόνια εκδόθηκαν αφιερώματα στους: Οδυσσέα Ελύτη, Γιάννη Ρίτσο, Άγγελο Σικελιανό, Κωνσταντίνο Καβάφη, Κωστή Παλαμά, Γιώργο Σεφέρη, Μήτσο Αλεξανδρόπουλο, Ιάκωβο Καμπανέλλη, Παντελή Πρεβελάκη, Νίκο Καζαντζάκη, Φιόντορ Ντοστογιέβσκη, Μιγκέλ ντε Θερβάντες, Μαρία Λαμπαδαρίδου-Πόθου, Ορέστη Αλεξάκη, Γιώργο Μιχαηλίδη.

2003

Ο Γιάννης Γκοβόστης, που για πολλές τετραετίες διετέλεσε πρόεδρος του Συνδέσμου Εκδοτών Βιβλίου, βραβεύεται στις 16 Μαΐου από την Πανελλήνια Ομοσπονδία Ελλήνων Εκδοτών Βιβλιοπωλών για τη συμβολή του.

2005

Το βιβλιοπωλείο και ο εκδοτικός οίκος μεταφέρονται στην οδό Ζωοδόχου Πηγής 73.

2006

Στις 8 του Γενάρη ο Γιάννης Γκοβόστης φεύγει αφήνοντας ένα μεγάλο κενό. Την παράδοση συνεχίζει ο αδελφός του, Φραγκίσκος, και ο γιος του, Κώστας, δίνοντας όπως πάντα πολύ μεγάλη σημασία στην αυστηρή επιλογή των τίτλων που εκδίδονται και στις σωστές και επιμελημένες μεταφράσεις.

2007

Στις 9 Μαΐου γιορτάστηκαν τα 80 χρόνια συνεχούς εκδοτικής εργασίας, οργανώνοντας αντί για «δεξίωση» μια μοναδική ημερίδα αφιερωμένη στον συγγραφέα που με αυτόν ξεκίνησε η εκδοτική πορεία, τον μεγαλύτερο των μεγάλων, τον Φιόντορ Ντοστογιέβσκη (τα πρακτικά της ημερίδας δημοσιεύτηκαν στο επετειακό τεύχος 34 των Θεμάτων Λογοτεχνίας). Μοναδική όχι μόνο γιατί ήταν η πρώτη φορά που οργανώθηκε κάτι παρόμοιο στη χώρα μας, αλλά και γιατί η εγκυρότητα και η αξία των Ελλήνων αλλά και των Ρώσων προσκεκλημένων ομιλητών ήταν και παραμένει μοναδική και αδιαμφισβήτητη.

2008-2010

Την ίδια περίοδο στον κατάλογο των συγγραφέων προστίθενται οι: Ρόμπερτ Φιν, Κωνσταντίνος Φράγκος, Βενσάν Ντελακρουά, Έντουαρντ Γουίτμορ, Ρατζίβ Τσαντρασεκαράν. Ιδιαίτερη μνεία πρέπει να γίνει στην αυτοβιογραφική τριλογία του Αρτούρο Μπαρέα Ο Αντάρτης, καθώς και στο έργο του Άντονι Μπήβορ D-Day. Έπειτα από πολύχρονη και κοπιαστική εργασία εκδίδεται το ιδιαίτερα σημαντικό έργο του Ρότζερ Πένροουζ Αναζητώντας την Πραγματικότητα.

2011

Μεταξύ άλλων και ενώ συνεχίζεται, σε πείσμα των καιρών, η έκδοση του τετράμηνου περιοδικού Θέματα Λογοτεχνίας, προωθείται η τόσο αναγκαία υπόθεση της ποίησης, με την έκδοση ενός νέου περιοδικού, Τα Ποιητικά, με διευθυντές τους Κ.Γ. Παπαγεωργίου και Τίτικα Δημητρούλια, και της ομότιτλης σειράς ποιητικών

συλλογών, η οποία δίνει βήμα σε νέους ποιητές. Επίσης, κυκλοφορεί στην αγγλική γλώσσα το Not Even my Name, η ιστορία της γνωστής γιαγιάς από τον Πόντο.

2013

Συνεχίζεται ακάθεκτα η έκδοση αξιόλογων βιβλίων, με ένα έργο μνημειώδους σημασίας και τολστοϊκών διαστάσεων, το Ζωή και Πεπρωμένο του Βασίλι Γκρόσμαν, ο οποίος ως πολεμικός ανταποκριτής του Ερυθρού Αστήρα πέρασε τρία χρόνια στον Κόκκινο Στρατό και ήταν ένας από τους πρώτους ανταποκριτές που μπήκαν στα στρατόπεδα εξόντωσης του Μαϊντάνεκ και της Τρεμπλίνκα. Έχοντας μακρά παράδοση στην έκδοση έργων για την ιστορία του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου και διαπιστώνοντας το σχετικό κενό στην ελληνική βιβλιογραφία, εκδίδουμε το κλασικό έργο του Χιου Στράχαν για τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο.

2014

Επανεκδίδεται ο Ντοστογιέβσκη στις κλασικές μεταφράσεις του Άρη Αλεξάνδρου, της Κοραλίας Μακρή και της Αθηνάς Σαραντίδη, σε νέες αναστοιχειοθετημένες επόψεις εκδόσεις και με μειωμένες τιμές. Παράλληλα προσφέρεται η ευκαιρία σε ερευνητές αλλά και απλούς αναγνώστες να αποκτήσουν πρόσβαση σε μια σύγχρονη ψηφιακή βιβλιοθήκη του περιοδικού Θέματα Λογοτεχνίας, η οποία αριθμεί περισσότερα από 1.500 άρθρα, κριτικές και μελέτες.

2015-2016

Κλείνουμε 90 χρόνια αδιάκοπης και εντατικής εκπολιτιστικής εργασίας και συνεχίζουμε με υπευθυνότητα την έκδοση σοβαρών βιβλίων, δίνοντας έμφαση τόσο σε κλασικά έργα όσο και στη σύγχρονη ποίηση.

Τα τελευταία χρόνια στον κατάλογο των συγγραφέων μας έχουν προστεθεί μεταξύ άλλων οι Ρομάν Γκαρί, Μάρτιν βαν Κρέβελντ, Ούνιστον Τσώρτσιλ, Βασίλης Βασιλικός, Μήτσος Αλεξανδρόπουλος, Ζωή Σαμαρά, Μαρία Λαμπαδαρίδου-Πόθου, Σωκράτης Λ. Σκαρτσής, Ηλίας Γκρής, Γιώργος Ρούσης και Νίκος Ταμπάκης.